

## ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΟΥΛΑ

Κ. Παρορίτη : "ΣΤΟ ΑΛΜΠΟΥΡΟ,"

Δυνατίς, ολοζώντανες και πλούσιες εικόνες. Ο ποιητής είδε με τὰ μάτια του κι άγγισε με τὰ πονόφυχα τὰ χέρια του όλες αυτές τις δύστυχες ψυχές που υποφέρουν βουτηγμένες στην πείνα, στη δουλειά και στο κρίμα. Ποτέ δεν ξεχνείται σέ ρητορισμούς και σέ πλατυασμούς και σέ ψεύτικες αισθηματολογίες. Η γλώσσα του είναι άδρά, μεστή, μελετημένη. Σπαρταριστά μᾶς παρασταίνει τή ζωή όπως τή βλέπουμε νά περνά στους δρόμους ή νά σκύβει και νά σπᾶ στὰ σπύτια τῆς φτώχειας και του καημού.

Δέν έχει όμως τή δύναμη ο συγγραφέας πίσω από τή θλιβερήν αυτή ίπιφάνεια τῆς πραγματικότητας νά σκύψει και νά βρεί τὸ γαλάζιο φόντο τῆς ἁρμονίας που κρύβεται παρηγορητικό κι ασάλευτο σέ όλα τὰ βάθη τῆς προστυχίας και τοῦ χαμού. Δέν μπορεί νά τοποθετήσει τις δυστυχίες αυτές στη θέση το υς κ' έτσι νά νοιώσει και νά δείξει πόσο ἀπαράιτητες είναι και πόσο πολύτιμες για τή συνολική εὐρυθμία τῆς ζωῆς.

Είναι ἀλήθεια, σ' ένα μεσαίο ἔργο τέχνης ή βαθειά αυτή φιλοσοφική τοποθέτηση και δικαιολογία όλων τῶν φαινομένων τῆς ὑπαρξης, δέν είναι ἀπαράιτητη. Φτάνει ή πιστή, ή ὡραία ἀπεικόνιση τῆς ἐξωτερικῆς παράστασης τῶν πραγμάτων.

Μά εκείνο που είναι ἀπαράιτητο και που ἔμμεσα πηγάζει από τήν ἀψηλὴ αὐτὴ ἐπισκόπηση τοῦ ὅλου, είναι τὸ πειθαρχικό, ἁρμονικό ζετούλιγμα τῆς κεντρικῆς ιδέας ἐνός ἔργου μέσα σέ στέρεα καλλολογική μορφή. "Αν αὐτὸ λείπει, κανένα χάρισμα, καμιά ὁμορφιά δέν μπορεί νά τὸ ἀντικαταστήσει.

Κι αὐτὸ λείπει από τὸ ἔργο τοῦ κ. Παρορίτη. Κάθε κεφάλαιο είναι μιὰ εἰκόνα ὡραία, μ' ἀνδρα κρεμασμένη, τὸ σύνολο ἕνα μωσαϊκὸ ἀκατάστατο, ἀπὸ θαυμαστὰ πλακάκια· λείπει ή ἀνώτερη δημιουργική πνυή που σ' ὅλο αὐτὸ τὸ ὥρατο ὕλικὸ νά δώσει μιὰ πλήρεια, ἐνιαία μορφή.

Και γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει σὸ ρομάντζο αὐτὸ ἕνας τύπος ὠρισμένος που νά ὑψώνεται ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἄλλους και νά συμπυκνώνει ἀπάνω σὸ κεφάλι του τή συμπάθειά μᾶς ή τήν ἀγανάκτηση. Ὁλέθρια ή ἔλληψη αὐτὴ σ' ἕνα ἔργο. Γιατί ἔτσι μοιράζεται και σκορπίζεται ή συγκίνησή μας, παράταιρα

τὴν προηγούμενη σὸ Paris Journal με τὴν τίτλο ή Μοῦσα σὸ Φρέσκο.

Ἐπρόκειτο περὶ ἐνός ποιητῆ συγχρόνου τοῦ Ronsard, νομίζω, που εἶχε τιμωρηθεῖ δὲ θυμολογία για ποῦ ἔγκλημα, και τοῦ Verlaine για τὴν πολὺχροτη ὑπόθεση τοῦ Rimbaud.

Ὡστε, ὅπως βλέπετε, ή κουβέντα εἴτανε ἐκτάκτως φιλολογική, στήν ὁποίαν ἔλαβε μέρος και ὁ ἐπιθεωρητής τοῦ τράμ, που σέ μιὰ στάση εἶχε ἀνεβεῖ και αὐτὸς ἀπάνω για νά βεβαιώσει τὸ βιβλίο τοῦ ὀφισταμένου του.

Κυτᾶζοντας αὐτὸ τὸ ὑπέροχο πνεῦμα, τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν ὁ ὁποῖος συμπεριφέρονταν με τὸν ἴδιο τρόπο πρὸς ἀπλούς ἀνθρώπους ὅπως τὸν εἶχα δεῖ ἄλλοτε και πρὸς σοφοὺς, πρὸς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου ὅπως και πρὸς ἔργατες, ἀναπολύσα τὸν ἀθάνατον Ἑμμερτον:

— Μόνον εἰ ἄρχοντοχωριάτες τριγυρίζουν στολισμένοι με χρυσάφια και με κοσμήματα· οἱ ἀληθινοὶ βασιλιάδες ἀφίνουν στὰ θησαυροφυλάκια τὰ στέματά τους και παρουσιάζονται με ἀπλότητα και με ἀφέλεια.

(Στᾶλλο φύλλο τελιώνει)

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

τὰ συναισθήματα γεννοῦνται μέσα μας, προχωροῦμε χωρίς συστηματοποιημένη ψυχική συγκέντρωση κι ὅταν τελειώσουμε ὅλο τὸ βιβλίο και τὸ κλείσουμε, τίποτα δέν ἀπομένει σὸ νοῦ μας παρὰ σκηνές σκόρπιες και ξεστέλιωτες, μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴν ἀρχή, μιὰ σιλουέτα ἀπὸ τὸ τέλος, μικροηρώοι ὅλοι τους που ξεχνιοῦνται και σβήνουνται και κανέναν ἀψηλότερος τους ἥρωας, σέ καλὸ ή σέ κακό, που νά μᾶς ἀπομένει πάντα ὁρθὸς στή θύμηση και νά μᾶς συλλογίζει τὸ σκοπὸ τοῦ συγγραφέα.

Ἐπὶ τοῦ ἀλήθεια στίς λεπτομέρειες ὁ κ. Παρορίτης, ἀνίκανος ὅμως φαίνεται ἀπὸ ψηλὰ κυριαρχικά ν' ἀδραξεί τὸ θέμα του, νά τὸ συναρμολογήσει, νά τοῦ βρεῖ ἀρχή και τέλος, νά τοῦ δώσει μιὰ μορφή κλασική, ὅπως ἀλήθεια ταιριάζει στίς συγκρατημένες και σπαρταχτικές τραγωδίες που ξεσποῦνε πίσω ἀπὸ τις κλεισμένες φτωχικές θύρες ή κάτω σ' ἀτρύγητα βάθη τῆς θαλάσσης.

Ὅμως, μ' ὅλο τὸ ριζικὸ τοῦ αὐτοῦ ἐλάττωμα, τὸ καινούριο ρομάντζο δέν μπορεί νά περάσει ἀπαράτητο.

Ὁ κ. Καρκαβίτσας ἀξιούς του βρίσκει μαθητάδες.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

## ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Κο Ἀλέξη Πάλλη

Αἰβερπουλ

... στίς 9 τ' Ἀπρίλη

Σακουσμένη μου δάσκαλε,

Πρέπει νά μάθης πῶς στή... ἄρχισε νά φυσᾷ πάνω στὰ μαθητικά κεφάλια κάποιον μυρωμένο και δροσερὸ ἀγέρι, που βγαίνει ἀπὸ τή ζωντανή δημοτική μας γλῶσσα και που λίγει σὰν και σένα δυστυχῶς ἀκόμη τὴν καταλαβαν και τὴν διδάσκουνε.

Και αὐτὴ τὴ μυρωμένη, τὴ θεία γλῶσσα, που νοιώθω νά σπαρταρᾷ στὰ σωτικά μου, αὐτὴ ἄρχισαν ἐδῶ στή... νά καταλαβαίνουν και νά τὴν μεταχειρίζονται.

Ἐγὼ που σοῦ γράφω, δέν με γωρίζεις, ὅχι και νά τώρα συστήνομαι μοναχός.

Εἶμαι μαθητὴς σέ ἰδιωτικὸ λύκειο τῆς... Εἶδα τὸν καταστρεφτικὸ δρόμο που μᾶς πηγαίνει αὐτὴ ή καθαρεύουσα. Εἶδα τὸν ἴσιο που φέρνει ή ἀγνή δημοτική μας γλῶσσα, και εἶπα: «Μά για τὸ Θεὸ τί κάνουμε; σκάθουμε τὸ λάκο μοναχοί μας.» Ἐσταμάτησα, και τώρα ἔρχομαι σέ σένα, σεβαστέ μου δάσκαλε, νά σέ συμβουλευτῶ πῶς θά εἰμπορίσω νά γυρίσω και ἄλλους πίσω, νά τοὺς δείξω τὴν πλάνη τους.

Γι' αὐτὸ σέ ἱκετεύω και σέ παρακαλῶ, γράψε μου δυὸ ἐνθαρυντικά και παρηγοριᾶς λόγια και στείλε μου τὰ βγαλμένα σου ἔργα.

Με μεγάλο σεβασμὸ

Ὁ ἀπὸ σήμερα ὑποστηρικτὴς τῆς ιδέας

.....

Ἀθῆναι, 3[16]3[910, Τετάρτη

Κύριε Ἀλέξανδρε Πάλλη

Liverpool

Τὰ βιβλία, που μᾶς στείλατε, είναι τώρα ἕνας μῆνας που τὰ πῆραμε. Σᾶς εὐχαριστοῦμε, κύριε Πάλλη, ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Μὴ νομίζετε, που ἀργήσαμε νά σᾶς γράψουμε, πῶς τὸ κάνουμε ἀπὸ λη-

σμονησιὰ τοῦ χρέους μας. Νομίζαμε πῶς θά μᾶς στέλνατε μαζί και κανένα γράμμα, και περιμέναμε νά σᾶς γράψουμε μιὰ και καλή.

Μᾶς κακοφάνηκε, κύριε Πάλλη, που θελήσατε νά μᾶς κρύψετε δημοσιεύοντας τὸ γράμμα μας σὸ «Νουμά». Ἐμεῖς τουλάχιστο τὸ θεωροῦμε τιμὴ μας νά εἴμαστε Δημοτικιστᾶδες. Και ή αὐτοπεποίθησή μας και ή ἀγάπη μας στή Δημοτική μᾶς δίνουν τὴ δύναμη νά τὸ φωνάζουμε ὅπου και νᾶναι.

Σᾶς περιμένουμε ὅταν θάρητε στή Σμύρνη.

Με πολλή ἀγάπη και σεβασμὸ

Ὁ Πρόεδρος

Κ. ΑΡΓΥΡΑΚΗΣ

Ὁ Γραμματικὸς

Α. Κ. ΣΠΑΝΟΥΔΑΚΗΣ

... 15]28 Ἀπρίλ. 1910

Ἀξιότιμε Κε Α. Πάλλη,

Χθὲς τὸ βράδυ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὥρμη και μαγευτική ἀκολουθία τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ μας, ἐπέστρεψα σὸ σπῆτι και μοῦ ἤλθε μιὰ ιδέα νά διαβάσω τὸ πρῶτο ἀποφινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, που τὸ λένε διαθήκη τοῦ Χριστοῦ, στήν ἰδική σας μετάφραση, για τὴν ὁποία λυπήθηκα που τόσο καιρὸ δέν τὴν εἶδα και ἔπειτα και για τὴν κακὴ ιδέα που μ' ἔδωκαν για τὸ ἔργο σας αὐτό· ἄς εἶναι καλὰ ή καλὴ μου ἐξαδέλφη... που ἔγινε αἰτία νά δῶ τὰ βιβλία σας τὰ ὁποία με ἔκαμαν σήμερα νά ντρέπομαι για τὴν παλιά μου ὀπισθοδρομική και ταπεινὴ ιδέα. Δέν θέλω σήμερα, Κύριε Α. Πάλλη, νά σᾶς γράψω τὴν ἐντύπωσιν που ἔκαμε ή Γιάδα σας και παραπάνω τὸ τελευταῖο της βιβλίο, διότι ἐκεῖνο διάβασα περισσότερο, ἐπειδὴ τὸ ἤξερα καλὰ ἀπὸ τὸ Σχολεῖό μου ἀκόμα, και τὸν ἐνθουσιασμό που αἰσθάνθηκα, ὅταν διάβαζα τὰ γλυκὰ πολὺ γλυκὰ ἐκεῖνα λόγια που λέγει ὁ Πρίαμος στὸν Ἀχιλλέα, ζητώντας τὸ κορμὶ τοῦ γιου του· ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἐνθουσιασμός μου σήμερα ὑποχωρεῖ στὸν μεγάλο ἐνθουσιασμό και τὴν πολλὴ συγκίνησιν που αἰσθάνθηκα διαβάζοντας τὴν Ἀγία Γραφή και ἰδίως τὸ χθεσινὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, εἰς τὸ ὁποῖον θαυμάζω τὴν μεγάλην σας τέχνη και ἔκτακτο ἀπόδοσιν στήν δημοτικὴ μας γλῶσσα όλων τῶν δυσκολωτέρων δογματικῶν διδασκαλιῶν τοῦ Χριστοῦ μας.

Δέν εἶμαι ἀξίος, Κύριε Πάλλη, για νά σᾶς συγχαρῶ, μολονότι θά ἐπιθυμοῦσα νά σᾶς προσφέρω ἕνα ἐλάχιστο δείγμα τῆς πολὺ συγκινηθείσης αὐτῆς τῆς στιγμῆς καρδίας μου, τὸ μόνο ὅμως που παρακαλῶ εἶναι νά βοηθήσῃ ὁ Θεὸς και νά λυπηθῇ τὸ ταλαίπωρο λαὸ μας, που με τόσα μέσα ἐλεεινὰ ἐνάρκωσαν τὸ πνεῦμα του, νά ἔλθῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα ή στιγμή ἐκεῖνη που θά δακρύσῃ στήν ἐκκλησιὰ ἀκούοντας τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ στήν γλῶσσα που θά τὰ καταλαβαίνει και που θά τὰ αἰσθάνεται και ὅχι ὅπως τώρα που και ἂν δακρύζει τὸ κάνει ἀπὸ αἰσθημα ἀνεξήγητο και ἴσως ἀπὸ τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς τελετῆς.

Με χαρὰ μου βλέπω ὅμως, ἀξιότιμε Κύριε, ὅτι πλησίασε ὁ καιρὸς που θά θριαμβεύσῃ ή ἀλήθεια, ἐάν δὲ σᾶς ἐπύτισαν με πολλὰς πικρίας πρέπει νά εἴσθε βέβαιος ὅτι εἰς τὸ μέλλον μέσα εἰς τὴν καρδία τῆς Ἑλληνικῆς νεότητος και κοινωνίας θά ἔχετε τὴν μεγαλότερη και πρωτίστη θέσιν.

Σᾶς χαιρετῶ

.....

... Κεφαλονιάς, 13]3[910.

Κύριε Πάλλη,

Τὰ βιβλία σας τᾶλαβα. Για νά σᾶς παραστήσω